

OVAM.link

AFVAL-, BODEM- EN DUURZAAM MATERIALENBELEID VOOR DE PROFESSIONAL
DECEMBER 2020 | editie 34

4
CIRCULAIRE
ECONOMIE IN
VLAAMSE STEDEN
EN GEMEENTEN

10
TRACERING VAN
AFVALSTROMEN
GAAT DIGITAAL

15
ÉÉN JAAR 'DE GROTE
GRONDVRAAG'

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

Vlaanderen
is materiaalbewust

Circulaire koploper

Beste lezer,

Vlaanderen wil koploper zijn in de circulaire economie. Daarom maakt de regering budget vrij voor innovatieve recyclage-initiatieven. In een circulaire economie is het immers belangrijk om de materiaalstromen in de kringloop te houden. Daarbij is het van belang om te investeren in de digitale datatracing van afvalstoffen. Zo breng je op een transparante en efficiënte wijze in kaart hoeveel afvalstoffen effectief worden gerecycleerd (pagina 10).

We zijn goed op weg. In een recent rapport noemt de OESO Vlaanderen een vooruitstrevende regio op het vlak van circulaire economie (pagina 4). Dat is mede te danken aan de steden en gemeenten, die een centrale rol spelen in de omslag naar een groene economie en een circulaire samenleving. Ze kunnen daarbij rekenen op ondersteuning van de OVAM. Op pagina 7 en 9 leest u hoe Leuven en Kortrijk de circulaire omslag maken.

Met de Ecodesign Awards voor studenten planten we het zaadje voor het ecologische en circulaire design van morgen. En met succes. In 2012 stond Sep Verboom nog op het podium van de Ecodesign Awards; recent werd hij verkozen tot designer van het jaar. Op de backcover maakt u kennis met een van de winnaars van dit jaar, die een productset ontwikkelde om zelf een bodemverbeteraar te maken.

Dat een gezonde bodem belangrijk is, brengen we nog eens ruim onder de aandacht met een nieuwe oproep om naar degrotegrondvraag.be te surfen (pagina 15). De campagnewebsite bestaat nu een jaar en de inwoners van 230 gemeenten vinden er informatie over de kwaliteit van hun grond.

Dit vreemde jaar brengt dus ook tal van goed nieuws. En het coronavirus houdt ons ook volgend jaar niet tegen om verder te werken aan onze ambitieuze doelstellingen. Ik wens u alvast fijne feestdagen en een gezond (!) en gelukkig 2021. Al zullen we de eindejaarsperiode op een andere manier doorbrengen, laat u ook dit jaar – al dan niet van op afstand – omringen met licht, liefde en warmte.

Veel leesplezier,

Henny De Baets
Administrateur-generaal

Colofon

Verantwoordelijke uitgever en hoofdredacteur
Ine Wenmaekers

Redactieraad

Jan Verheyen, Frank Van Swalm, John Wante, Tuur Hawinkel, Pieter Vervinckt, Nathalie Van Trier, Chloé Vanhecke, Liesbet Van Aceleyen, Elke Celen, Anne D'haese, Stefan Van Geenhoven, Raf Engels, Sofie Triest, Eline Aerts

Redactieadres

OVAM, Stationsstraat 110,
2800 Mechelen, ovam.link@ovam.be

Foto's

iStock, MAAKbar, Shutterstock, Tiërra, Vlaanderen Circulair, VVSG, W13

Redactie en realisatie
wearepantarein.be

Wettelijk depotnummer
D/2020/5024/17

Oplage
3000 ex.

De meningen die derden in dit magazine vertolken, vallen buiten de verantwoordelijkheid van de OVAM. Gegevens uit dit magazine mag u overnemen mits de bron wordt vermeld. De OVAM en de bij deze uitgave betrokken redactie en medewerkers aanvaarden geen aansprakelijkheid voor gevolgen die zouden kunnen ontstaan uit het gebruik van in deze uitgave opgenomen informatie.

Meer weten?

De OVAM is geïnteresseerd in uw vragen, opmerkingen en suggesties.

SCHRIJF ONS VIA
OVAM.LINK@OVAM.BE

 www.facebook.com/ovam.be
 @PersAtOVAM

4/ Circulaire economie in Vlaamse steden en gemeenten

AFVAL RECYCLEREN

10/ Van afval tot nieuwe grondstof: tracement van afvalstromen gaat digitaal

GEZONDE GROND

15/ De Grote Grondvraag: "Een vlotte samenwerking met gemeenten, burgers en bedrijven is essentieel"

DUURZAAM MATERIALENGEBRUIK

20/ "Met Tiërra maak je je eigen bodemverbeteraar"

VLAAMSE STEDEN GAAN CIRCULAIRE UITDAGING AAN

Sinds oktober hebben 31 Europese steden, waaronder Gent, Leuven en Mechelen, de Circular Cities Declaration ondertekend: een engagement om de circulaire economie vanuit de stad te versnellen. “Lokale besturen spelen een centrale rol in de transitie naar een circulaire samenleving”, zegt Elmar Willems, facilitator Circulaire Economie bij de OVAM. Steden in Vlaanderen kunnen in hun circulaire omslag rekenen op ondersteuning van de OVAM.

Om onze steden leefbaar en veerkrachtig te maken, is een bewuste omgang met grondstoffen en energie noodzakelijk. De circulaire economie staat hoog op de agenda bij lokale beleidsmakers en bedrijven. “Logisch”, zegt **Elmar Willems**. “De stedelijke samenleving heeft een grote impact op ons materiaalgebruik en op de klimaatverandering, maar tegelijk zijn het centra van innovatie, die socio-economische transformaties aanjagen.” Ook de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) is zich bewust van de katalyserende rol die steden in een circulaire economie kunnen spelen. Dat staat te lezen in het onlangs verschenen rapport *The Circular Economy in Cities and Regions*.

Vlaanderen als vooruitstrevende regio

In dit OESO-rapport komt Vlaanderen naar voren als een vooruitstrevende regio als het op circulaire economie aankomt. Volgens Willems hebben we die status te danken aan de gezamenlijke inspanningen voor nieuwe circulaire visies en acties en een doorgedreven afvalstoffen- en materialenbeleid. “Vlaanderen is een drukbevolkte regio waar efficiënte afvalverwerking en efficiënt materiaalbeheer een noodzaak zijn. Bovendien moet onze materiaalintensieve kmo-industrie blijven innoveren.

“Om de systemen zodanig te veranderen dat een circulaire economie de enige optie is, zijn sterke beleidsimpulsen nodig”

Elmar Willems, OVAM

Onze kennisinstellingen beschikken over veel knowhow en we hebben industriële spelers met de ambitie om de omslag te maken. Ook organisaties, overheden en lokale besturen zijn zich steeds meer bewust van de noodzakelijke transitie. Ze initiëren of nemen deel aan inspirerende programma's en experimenten, van circulaire roadmaps tot innovatieve stadvernieuwingprojecten.”

Van materialen tot bodem

Toch blijft ook in Vlaanderen een lineaire economie, met een sterk re-

cyclagebeleid als basis, nog te vaak het uitgangspunt, zegt Willems. “Om de systemen zodanig te veranderen dat een circulaire economie de enige optie is, zijn sterke beleidsimpulsen nodig. Vanuit de OVAM bieden we steden en gemeenten op allerlei vlakken ondersteuning.”

“Met de Green Deals Circulair Aankopen (2017) en Circulair Bouwen (2019) kregen lokale besturen de kans om een project in te dienen. Uit die eerste Green Deal groeide bovendien een monitoringstool waarmee organisaties hun aankoopbeleid kunnen

► evalueren. Ook de Open Calls moeten circulaire doeners ondersteunen. In drie edities kregen 188 projecten subsidies. In oktober lanceerden Vlaanderen Circulair en het Europees Sociaal Fonds de call Circulair Werk(t), waarbij ze de verbinding maken tussen circulaire en sociale economie. Kandidaten worden gevraagd circulaire hubs te ontwikkelen die minstens uit een

sociaal bedrijf, een regulier bedrijf en een gemeente bestaan.”

Met een uitgebreide visie op het vlak van brownfieldontwikkeling trekt de OVAM ook bodembeleid in de circulaire transitie. Steden en gemeenten worden ondersteund om onderbenutte ruimte opnieuw in de kringloop te brengen.

Samenwerken voor meer impact

Vooraf kleinere gemeenten hebben nood aan voorbeelden en inspiratie. Daarom publiceerde de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) in samenwerking met de OVAM *Lokaal en circulair, werken aan de toekomst*, een praktijkdatabank

en inspiratiegids. **Elke de Taeye, stafmedewerker circulaire economie bij de VVSG:** “We zien dat steden en gemeenten het belang van een duurzamere samenleving en een circulaire economie erkennen. Lokale besturen willen hun rol opnemen, maar kampen vaak met een tekort aan middelen en werkrachten.”

In de nieuwe inspiratiegids reikt de VVSG concrete tips en best practices aan. “We leggen de nadruk op samenwerking, tussen verschillende diensten binnen een gemeente en tussen gemeenten onderling (*zie kader over Food Act 13 op pagina 9*). Als besturen de handen in elkaar slaan, zijn ambitieuzere projecten mogelijk, met meer betrokken stake-

holders en dus ook een grotere impact”, zegt de Taeye.

Het zijn overigens niet alleen gemeentelijke milieudiensten die interesse tonen in financiële steun en advies van de OVAM en de VVSG, ook andere afdelingen nemen contact op. Elmar Willems: “Hetzelfde valt op als je het OESO-rapport bekijkt. De enquête ►

HERSTELECONOMIE BOOMT IN LEUVEN

Stad Leuven lanceerde het afgelopen jaar haar circulaire strategie, met de medewerking van de KU Leuven en de OVAM. De stedelijke strategie steunt op vijf pijlers, waaronder ‘delen, herstel en hergebruik’. Liene Blancke, projectfacilitator Repair: “Door het engagement van lokale partners slagen we erin een voortrekker te zijn in de hersteleconomie.”

Wie in Leuven woont, kan er niet meer naast kijken: heel wat burgers en organisaties steken de handen uit de mouwen om repaircafés, herstelateliers en andere circulaire projecten op poten te zetten. Ook de stad speelt daarin een rol. **Liene Blancke:** “In het kader van onze circulaire strategie zetten we in op projecten die de hersteleconomie een duwtje in de rug geven. Dat doen we vanuit het platform Leuven Circulair (*Leuven 2030, KU Leuven, Leuven Mindgate, UCLL, Voka, Maakbaar Leuven en een aantal Leuvense stadsdiensten, red.*)”

Delen, herstel en hergebruik

Een van die projecten is een maakplek op de Leuvense vaartsite. “We plannen een grote ruimte waar cultuur, opleiding en experiment samenkomen: een *prototyping lab* om aan de slag te gaan met reststromen, een kantine waar wordt gekookt met voedseloverschotten, een *lowtech lab* waar de focus ligt op herstel, houtateliers ... Ook circulaire start-ups zullen er hun ding kunnen doen. Daarvoor stemmen we nauw af met de OVAM en Vlaanderen Circulair.”

Het Interreg-project Sharepair focust op de reductie van e-waste. “Heel wat afgedankte toestellen kunnen nog worden hersteld. Samen met onder andere Louvain-la-Neuve, Roeselare, Apeldoorn, onderzoeksinstituut VITO en de KU Leuven zetten we onze schouders onder bestaande burgerinitiatieven. Die willen we opschalen en meer zichtbaarheid geven door onze circulaire kaart te updaten. We werken ook aan een digitale herstelgids met tutorials en tips, en aan een 3D-databank met printbare designs van ontbrekende onderdelen.”

Enthousiaste burgers

De Leuvense hersteleconomie dankt zijn succes ook aan de geëngageerde burgers. “Denk maar aan Maakbaar Leuven, een platform van vrijwilligers, organisaties en bedrijven met een hart voor herstel en duurzaamheid. Zij organiseren repaircafés en ontwikkelen digitale tools. MAAKbaar slaagt er dan weer in om op korte tijd een groot aantal vrijwilligers op de been te krijgen. Onlangs openden ze hun nieuwe circulaire conceptstore met meer ruimte voor workshops, een gereedschappenbibliotheek en een textielbank. Die bottom-upstrategie passen we zoveel mogelijk toe.”

Met een visie op het vlak van brownfieldontwikkeling betreft de OVAM ook bodembeleid in de transitie. Stad Mechelen maakt bijvoorbeeld een circulaire hub van een voormalige droogkuis.

“WE REDDEN JAARLIJKS 300 000 KILO VOEDSEL VAN VERSPILLING”

Het circulaire voedselproject Food Act 13 ligt op het snijvlak van verschillende beleidsdomeinen. “Door overschotten op te waarden tot voedsel, werken we niet alleen aan een circulaire economie, we bestrijden ook armoede in de regio”, stelt coördinator Arnout Vercruysse.

Sinds 2014 verdeelt Food Act beschikbare voedseloverschotten aan lokale voedselverdelers met een structureel tekort aan vers en lokaal voedsel. Eerst in Kortrijk, later in alle veertien gemeenten die deel uitmaken van de overkoepelende welzijnsorganisatie Welzijn 13. **Arnout Vercruysse**: “W13 omarmt de noden van veertien OCMW’s en een regionale CAW en gaat op zoek naar duurzame oplossingen. Ons voedselproject past perfect in die missie.”

Kansengroepen

Bij Food Act 13 werken mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Door uit te breiden naar de veertien gemeenten, slaagde het project erin meer mensen in armoede te bereiken, meer werkgelegenheid te creëren voor kansengroepen en meer voedselverspilling tegen te gaan.

Food Act 13 kan rekenen op financiële steun van PDPO, het plattelandloket van de provincie West-Vlaanderen. Vercruysse: “Met meer middelen konden we professio-

neler te werk gaan en ook lokale supermarkten in ons netwerk opnemen. Vandaag herverdelen we 300 000 kilogram aan overschotten. We merken ook dat steeds meer van onze partners bewust omgaan met voedsel.”

Van overschot tot gerecht

Food Act 13 gelooft sterk in het circulaire verhaal. “Voedseloverschotten zijn geen afval, maar kunnen gevalideerd worden tot voedsel. Zo leveren we dagelijks aan het Kortrijkse volksrestaurant VORK. Een mooi initiatief: langdurig werkzoekenden kunnen er terecht voor horecaopleidingen en werkervaring. Bovendien bestaat het interieur uit circulaire materialen en is de prijs van de gerechten afhankelijk van de financiële draagkracht van de klant.”

Food Act 13 kon doorheen de jaren rekenen op steun van de OVAM, dat met het nieuwe actieplan Voedselverlies en Biomassa(rest)stromen Circulair 2021-2025 een versnelling hoger schakelt in de strijd tegen voedselverspilling.

▶ werd ingevuld door allerhande diensten en departementen van 51 steden en regio’s: stedelijke planning, bedrijfsinnovatie, financiën, sociale zaken ...”

Circulaire economie werkt dan ook over verschillende beleidsdomeinen heen. “Het biedt niet alleen oplossingen voor het klimaat. De transitie creëert jobs, maakt mensen materiaalbewust, laat de lokale economie weer opbloeien en biedt antwoorden

op ruimtelijk vraagstukken. Met de juiste en voldoende ondersteuning kan circulaire economie de standaard worden”, zegt Willems.

Over de grenzen heen

Als vooruitstrevende regio is Vlaanderen actief in Europese en internationale netwerken. “We wisselen kennis uit, bouwen netwerken uit en werken actief mee aan rapporten zoals dat van de OESO”, zegt Willems.

De OVAM wil niet alleen een voorbeeld stellen voor andere regio’s, maar ook zelf leren uit de ervaringen van anderen. Sinds 2017 zetelt ze daarom in het Urban Agenda Partnership Circulaire Economie. “Daarin formuleren steden en regio’s, netwerkorganisaties, lidstaten en de Europese Investeringsbank (EIB) in opdracht van de Europese Commissie acties en aanbevelingen om de uitrol van een circulaire economie in steden te faciliteren.”

Samen met de VVSG zette de OVAM dan ook zijn schouders onder de Circular Cities Declaration. Door de ondertekening ervan, uiten ondertussen al 31 lokale besturen hun engagement om de transitie naar een circulaire economie te maken. In Vlaanderen sprongen Leuven, Mechelen en Gent meteen op de kar. “Het engagement is vrijblijvend, maar het document is inhoudelijk sterk onderbouwd. De verklaring is duidelijk: circulaire economie is een hefboom voor een beloftevolle toekomst. Alleen zo maken we onze steden veerkrachtig en leefbaar”, besluit Willems.

ovam.be/vlaamse-steden-gaan-circulaire-uitdaging-aan

“We zien dat steden en gemeenten het belang van een duurzamere samenleving en circulaire economie erkennen”

Elke de Taeye, VVSG

VAN AFVAL TOT NIEUWE GRONDSTOF: TRACERING VAN AFVALSTROMEN GAAT DIGITAAL

Europa en Vlaanderen maken werk van een betere en digitale afvaltracering. Het einddoel: een goed zicht krijgen op alle Europese materiaalstromen en die zoveel mogelijk recycleren, om zo een circulaire economie binnen Europa de wind in de zeilen te geven.

In een circulaire economie is het belangrijk om afvalstoffen te recycleren en een goed beeld te hebben van hoe afval- en materiaalstromen door de economie bewegen. Wat met de restmaterialen die verbrand worden of in de restafvalzak terechtkomen? Wat met afval dat naar het buitenland vertrekt en daar niet op een milieuverantwoorde manier wordt verwerkt?

Niet-gevaarlijk of 'groene-lijst-afval' dat ons land verlaat, is vandaag moeilijk of niet te traceren. Wie het afval exporteert, heeft vaak geen akkoord nodig van het land waar het zal terechtkomen. Dat is zeker het geval voor OESO-landen. De opdrachtgever moet dan alleen een informatieformulier invullen dat het transport moet vergezellen – de zogenaamde bijlage 7. Dat formulier is nog niet gedigitaliseerd en verdwijnt zodra het transport achter de rug is. **Ann De Jonghe van het team Internationaal Beleid bij de OVAM:** "Daardoor weten we niet waar het afval uiteindelijk terechtkomt en of het op een milieuvriendelijke manier wordt verwerkt. Er duiken soms beelden op van Europees afval op stortplaatsen in Oost-Europese landen, Turkije of Indonesië. Landen als Turkije kopen onze zuivere afvalstromen aan een lage prijs aan en maken er nieuwe,

hoogwaardige grondstoffen van, terwijl hun eigen afvalberg verder groeit."

Sneller en efficiënter, want digitaal

Zowel op Vlaams als op Europees niveau worden er stappen gezet om de tracering van afvalstromen transparanter en efficiënter te maken. Over enkele jaren verplicht Europa om alle documentatie bij transporten – en dus ook afvaltransport – volledig te digitaliseren. De Vlaamse Regering maakte dit jaar bekend de komende jaren 2 miljoen euro uit te trekken voor een digitale datatracering van afval. En in het Europees LIFE IP-project C-MARTLIFE (waarin partners als de OVAM, VLACO, Westtoer, DENUO, VVSG-Interafval, Valipac en Fost Plus onderzoeken hoe de kunststoffenkringloop kan worden gesloten) wordt van het totale projectbudget van 18 miljoen euro 1,4 miljoen geïnvesteerd in een datatraceringssysteem.

Daarnaast herziet Europa momenteel de EVOA-verordening (de Verordening betreffende de overbrenging van afvalstoffen). "Afval op de oranje lijst of risicohoudend en gevaarlijk afval kan je alleen naar een ander land transporteren als je de toestemming van het ontvangende land hebt en ►

stoffen (zie kader op pagina 14) om de afvaltracering te vergemakkelijken. **Koen Smeets, teamverantwoordelijke Onderzoek en Monitoring bij de OVAM:** "Het land van bestemming moet altijd in staat zijn om te documenteren wat er met het afval is gebeurd. In de validatiefase koppelen we alle informatie van de gerapporteerde materiaalstromen aan elkaar: als we op een bepaald moment de keten niet kunnen sluiten, dan hebben we te maken met een verdacht transport. Op dezelfde manier kunnen we in kaart brengen wanneer afvalstoffen zich opstapelen door afzet- of andere problemen. Die informatie kunnen we vervolgens gemakkelijker ter beschikking stellen van de toezichthouders."

Maar wat met afvalstromen die buiten Europa worden verwerkt? "Vanaf 2022 moet elke lidstaat vijfjaarlijks

onderzoeken wat de verliesratio is van afvalstromen die buiten de Europese Unie werden geëxporteerd. Dat kan met steekproefstudies of door de acceptatievoorwaarden van de verwerkingsbedrijven onder de loep te nemen. Als een recyclagebedrijf bijvoorbeeld afval aanvaardt dat tot 5 procent onzuiver mag zijn, dan gaan we ervan uit dat 5 procent van het afval wordt verbrand en ons afval voor 95 procent is gerecycleerd."

Vlaamse recyclage-hub

"In haar Green Deal uit de Europese Commissie het verlangen om op termijn zoveel mogelijk afval hier in Europa en in Vlaanderen tot nieuwe grondstoffen en materialen te verwerken, te beginnen met de strategische en kritieke grondstoffen die op termijn zullen opdrogen", zegt De Jonghe. "Om dat mogelijk te maken,

moet de Europese afvalverwerkingscapaciteit opgedreven worden."

Bij de herziening van de EVOA onderzoekt de Europese Commissie bovendien verschillende manieren om afval-export buiten de Europese Unie te beperken. "Ook wij zijn voorstander om zoveel mogelijk afval binnen de Europese lidstaten te verwerken. Daar moeten we als Unie op termijn toe in staat zijn", benadrukt De Jonghe. "Het zou niet slecht zijn als we als continent de waardevolle grondstoffen die in ons afval aanwezig zijn, maximaal zelf recupereren. Dat is belangrijk om onze materialenvoetafdruk te beheersen en de circulaire economie in Europa alle kansen te geven. Daar komt nog bij dat sommige materialen in de toekomst schaars zullen worden. Het is daarom verstandiger om materiaalstromen binnen Europa te sluiten. Hoe we dat best concreet

doen, is een ander paar mouwen en wordt nog volop onderzocht."

De Vlaamse Regering maakt 30 miljoen euro vrij om van Vlaanderen een recyclage-hub te maken. Smeets: "De capaciteit voor hoogwaardige recyclage moet uitbreiden opdat we onze eigen afvalstoffen die nu nog niet gerecycleerd worden, milieuverantwoord kunnen verwerken en recycleren. Denk bijvoorbeeld aan luiers en asbesthoudend materiaal. Daarnaast kan de instroom voor die hoogwaardige installaties verzekerd worden door afvalstromen uit andere lidstaten aan te trekken om in Vlaanderen een hoogwaardige bestemming te geven. Daar kan de Vlaamse recyclagesector alleen maar beter van worden."

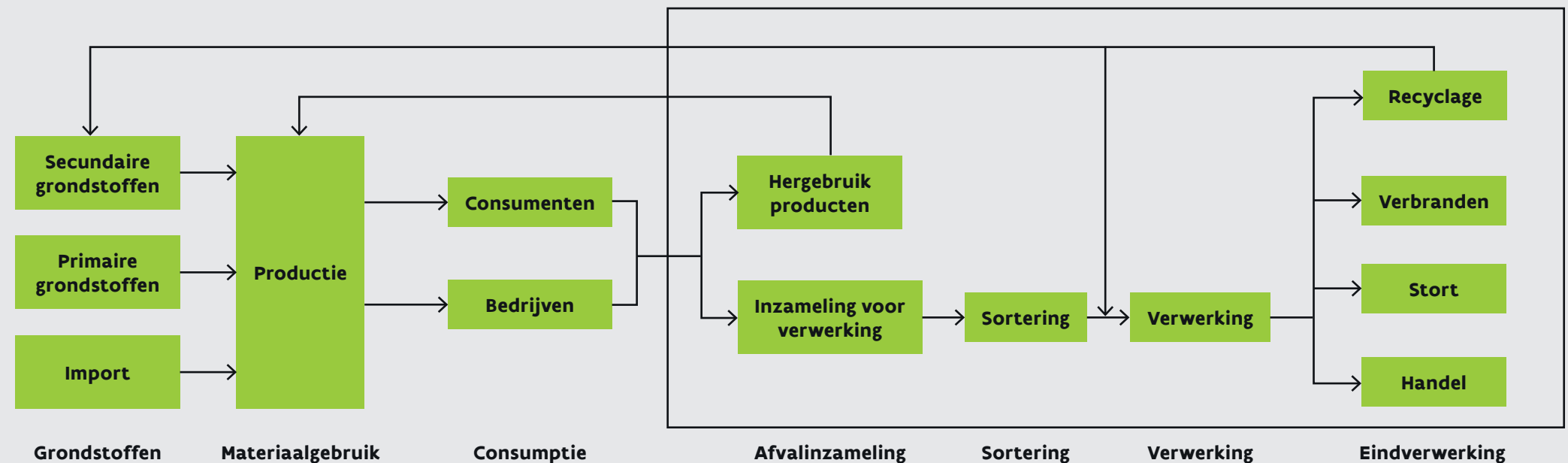
met een aantal administratieve zaken in orde bent (de zogenaamde kennisgevingsprocedure). In Vlaanderen is die procedure al gedigitaliseerd, maar dat is niet in alle EU-landen het geval. Met de herziening van de EVOA is er hoop dat er serieuze stappen vooruit gezet zullen worden in het digitaliseren van alle informatie-uitwisseling over grensoverschrijdende afvaltransporten en dat daardoor deze transporten sneller en efficiënter zullen verlopen."

seren, zodat ook al die stromen beter te traceren zijn. "Zo willen we situaties zoals in Turkije vermijden", zegt De Jonghe.

Verdachte transporten opsporen

Als afval naar een andere Europese lidstaat getransporteerd wordt, moet een *single point of contact* in dat bestemmingsland de informatie over de afvalstromen beschikbaar stellen. Dat is dan weer een verplichting die is opgenomen in de Kaderrichtlijn Afval-

Het doel is om in het datatraceringsysteem informatie beschikbaar te stellen over het gebruik van primaire grondstoffen, secundaire grondstoffen en teruggewonnen materialen in de productie, naast gegevens over de consumptie, de afvalinzameling en de verwerking tot grondstoffen en materialen.

NAAR EEN NIEUWE BEREKENING VAN RECYCLAGECIJFERS

In de Kaderrichtlijn Afvalstoffen legt Europa de lidstaten een nieuwe methode op om recyclagecijfers te berekenen. Het doel: in kaart brengen hoeveel en welke afvalstoffen effectief gerecycleerd worden. “Om die berekening mogelijk te maken, is een digitaal traceringsysteem noodzakelijk”, zegt Koen Smeets.

Smeets legt uit hoe de nieuwe berekeningsmethode in elkaar zit: “Tot nu toe lag het zogenaamde rekenpunt aan het begin van de recyclageketen: de hoeveelheid afval die selectief werd ingezameld met het oog op recyclage. Zo werd bijvoorbeeld ook de restfractie (het percentage dat niet kan worden gerecycleerd en verbrand wordt, red.) van de compostering en vergisting van groenafval meegeteld bij de recyclage. In de nieuwe berekeningsmethode verschuift het rekenpunt naar het einde van de keten, waar het afval effectief tot nieuwe grondstof wordt verwerkt.”

Onzuiverheden niet meegeteld

Een voorbeeld: om het Vlaamse recyclagecijfer te bepalen vroeg de OVAM vroeger de tonnages papier- en kartonafval op bij de afvalintercommunale of gemeente. Elke doos en elke papieren zak die via huis-aan-huisinzameling werd meegenomen, telde mee. In de nieuwe Europese berekeningsmethode zal de OVAM aankloppen bij het bedrijf dat papierafval recycleert tot nieuw papier. Zo worden onzuiverheden die bij sortering en inzameling ontstaan, buiten beschouwing gelaten. Het resultaat zijn correcte en transparantere recyclagecijfers.

“De bedoeling is om aan de inzamelaars te vragen waar ze het afval hebben ingezameld en naar waar ze het hebben weggevoerd. Aan alle verwerkers vragen

we gegevens over hun input en output. Al die ondernemingen moeten vandaag al verplicht digitaal werken, waardoor de data-uitwisseling efficiënt zal gebeuren”, zegt Smeets.

Gefaseerde uitrol

Het nieuwe Vlaamse systeem voor de data-inzameling en tracering van afvalstoffen en materialen (MATIS of MATerialen InformatieSysteem) zal gefaseerd worden uitgerold. Tegen juli 2022 moeten de gegevens over huishoudelijk afval in steden voor het jaar 2020 beschikbaar zijn. Kort daarna volgen de bedrijfsafvalstoffen die gelijkaardig zijn als huishoudelijke afvalstoffen. Vanaf 2025 moeten alle afvalstoffen aanwezig zijn in het centrale traceringsysteem.

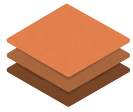
Om alles gestroomlijnd te laten verlopen, moeten ook de gegevens van de afvalstromen waarvoor een producentenverantwoordelijkheid geldt in het systeem worden opgenomen. De OVAM zal daarvoor overleggen met de respectievelijke beheerorganismen, zoals Bebat, Recupel, Fost Plus, Febelauto en Valipac. Smeets: “Telkens als er de komende jaren een convenant of erkenning afloopt, zullen we in de nieuwe overeenkomst of erkenning garanderen dat het systeem van het beheerorganisme compatibel is met ons nieuwe systeem.”

ÉÉN JAAR ‘DE GROTE GRONDVRAAG’

“EEN VLOTTE
SAMENWERKING MET
GEMEENTEN, BURGERS
EN BEDRIJVEN IS
ESSENTIEEL”

Meer dan een jaar geleden lanceerde de OVAM De Grote Grondvraag. Op de campagnewebsite vinden ondertussen inwoners van 230 Vlaamse gemeenten informatie over de bodemkwaliteit van hun perceel. Nathalie Van Trier van de afdeling Bodembeheer: “De website is een ideale tool om particulieren, bedrijven en gemeenten op de hoogte te brengen van het belang van gezonde grond.”

Een gezonde bodem is de basis van een gezonde leefomgeving. Zonder gezonde grond kunnen we de kostbare ruimte en het grondwater in Vlaanderen niet optimaal gebruiken. Om dat nog eens onder de aandacht te brengen, lanceerde de OVAM in november een laatste oproep om naar de website van De Grote Grondvraag te surfen. “We willen dat gemeenten, bedrijven en burgers tijdig weten of hun grond een risicogrond is, zodat ze voor de eerste onderzoeksverplichting in 2021 een bodemonderzoek kunnen aanvragen (zie kader). Met De Grote Grondvraag kan dat op een laagdrempelige manier, want termen als ‘risicogrond’, ‘onderzoeksverplichting’ en ‘vrijstellingsmogelijkheden’ doen bij de burger niet meteen een

belletje rinkelen”, zegt **Nathalie Van Trier**.

Handige communicatietool

Het concept van De Grote Grondvraag is eenvoudig: de grondeigenaar vult zijn adres in en ziet meteen of er bodeminformatie bekend is. Van Trier: “Het is een handige communicatietool om veel informatie over de onderzoeksverplichtingen op een interactieve en gerichte manier mee te geven. Daar slaag je met een gewone brief niet in.”

Particulieren en bedrijven krijgen de tijd om zich grondig te informeren, offertes aan te vragen en onderzoeken in te plannen. “We merken dat

WAT IS EEN RISICOGROUND?

Een risicogrond is een terrein waarop vervuilende activiteiten worden of werden uitgevoerd, waardoor er een verhoogd risico op verontreiniging is ontstaan. Er is een bodemonderzoek nodig om informatie en zekerheid te bieden.

Om te garanderen dat zo'n onderzoek plaatsvindt, zijn er in het Bodemdecreet verplichte onderzoeksmomenten ingebouwd. Afhankelijk van het type activiteit op het terrein, moeten eigenaars tegen 2021, 2023 of 2027 een bodemonderzoek laten uitvoeren. Het doel is om ernstig verontreinigde gronden tijdig op te sporen zodat tegen 2036 de sanering kan worden opgestart.

“Met kleine ingrepen op je land- en tuinbouwbedrijf behoud je niet alleen een gezonde bodem, je vermijdt ook hoge saneringskosten”, zegt **Caroline Van der Heyden**.

BOERENBOND EN OVAM WERKEN AAN GEZONDE LANDBOUWGROND

Binnen hun samenwerkingsovereenkomst sensibiliseren en ondersteunen Boerenbond en de OVAM land- en tuinbouwers op het vlak van bodemonderzoeken, saneringen en preventie. Caroline Van der Heyden, adviseur milieubeleid bij Boerenbond: “Onze leden zijn bekommerd om bodem en milieu, want daarvan hangt hun broodwinning af. Hoe vroeger ze zich bewust zijn van een bodemrisico, hoe sneller dat kan worden aangepakt om de kosten en gezondheidsrisico's te beperken.”

Eigenaars van landbouwgronden in de deelnemende gemeenten kunnen via de website van De Grote Grondvraag de bodemkwaliteit van hun perceel controleren. “De tool geeft risicogronden heel helder weer”, zegt **Caroline Van der Heyden**. “Niet alle landbouwers waren zich bewust van de informatie op de website. Sommigen blijken eigenaar te zijn van een risicogrond, maar hebben niets met de vervuilende activiteiten te maken. Anderen merken dat de gegevens niet kloppen. Gelukkig krijgen ze dankzij De Grote Grondvraag ruim de tijd om dat met de gemeente uit te klaren. Zo komen ze niet voor verrassingen te staan wanneer het eerste verplichte onderzoeksmoment nadert.”

Tijd besparen

Land- en tuinbouwers die eigenaar van een risicogrond blijken te zijn, kunnen op de hulp van Boerenbond rekenen. “Wij moedigen onze leden aan om contact op te nemen met onze dienstbetoonaconsulenten. Zij bekijken

de vergunningen, geven advies en contacteren indien nodig de gemeente. Bij verdere vragen mogen landbouwers ook rechtstreeks contact opnemen met de OVAM.”

Als een bodemonderzoek nodig is, kunnen land- en tuinbouwers een beroep doen op bodemdeskundigen en onderzoeksbureaus waarmee Boerenbond contracten heeft afgesloten. “Doordat onze leden niet meer zelf op zoek moeten gaan naar hulp, besparen ze heel wat tijd”, stelt Van der Heyden.

Kosten vermijden

Om nieuwe verontreinigingen in de toekomst zoveel mogelijk te voorkomen, zet Boerenbond sterk in op preventie. “Met kleine ingrepen op je land- en tuinbouwbedrijf behoud je niet alleen een gezonde bodem, je vermijdt ook hoge saneringskosten.”

heel wat terreineigenaars dat het afgelopen jaar al hebben gedaan, want het aantal schrappingen van risicogronden stijgt. Dat is goed, want op die manier vermijden we dat deskundigen eind 2021 overspoeld worden en er lange wachttijden ontstaan.”

Kant-en-klaar pakket

Om De Grote Grondvraag te laten slagen, is een vlotte samenwerking tussen de OVAM, gemeenten en burgers cruciaal. De gemeente blijft de eerste bron van informatie over risicogronden en speelt een sleutelrol bij ►

ÉÉN JAAR NA DE GROTE GRONDVRAAG

230
deelnemende gemeenten

200 000
websitebezoekers

192 000
zoekopdrachten

► het informeren van burgers en bedrijven. “We ijveren er dan ook voor alle gemeenten te laten instappen tegen januari 2021”, zegt Van Trier.

De gegevens van de gemeenten die zich nog niet hebben aangemeld, staan klaar in de testomgeving. “We vragen hen om die met hun terreinkennis na te kijken. Ze moeten zeker niet alles in detail controleren, dat is namelijk het doel van De Grote Grondvraag: eigenaars gaan zelf na of de gegevens over hun perceel kloppen. Lokale besturen kunnen wel extra vragen van particulieren en bedrijven verwachten, maar we merken dat dat heel goed meevalt. We geven gemeenten de tip om een online contactformulier te gebruiken, zodat ze de vragen intern vlot kunnen verwerken. We vragen gemeenten ook altijd waar mogelijke knelpunten zitten en bieden hen daar extra ondersteuning.”

Voor de communicatie aan burgers en bedrijven heeft de OVAM een kant-en-klaar communicatiepakket in de aanbieding. “De gemeenten krijgen materiaal om de campagne via hun sociale-mediakanalen en websites te verspreiden en we leveren ook artikels en advertenties voor in gemeentelijke magazines. Ze kunnen bovendien gratis flyers, folders en affiches bestellen.”

Bedrijven ondersteunen

De OVAM ondersteunt ook bedrijven die hun bodemverontreiniging willen aanpakken. **Filip De Naeyer, teamverantwoordelijke Bedrijven:** “Ze hebben geen vrijstelling van de onderzoeksverplichting, maar komen wel in aanmerking voor een saneringsvrijstelling als ze kunnen aantonen dat de verontreiniging niet door hen werd veroorzaakt. Ze kunnen onder

bepaalde voorwaarden ook gebruik maken van cofinanciering, zodat ze de last van de bodemsanering niet volledig moeten dragen.”

“Bedrijven kunnen bovendien een beroep doen op consultants en studie-bureaus waarmee wij een raamcontract hebben afgesloten”, voegt De Naeyer toe. “Zij wijzen bedrijven ook op hun periodieke onderzoeksverplichting (bedrijven die activiteiten met een verhoogd risico op bodemverontreiniging uitvoeren, zijn volgens de Vlaamse bodemwetgeving verplicht

om voor een bepaalde datum en vervolgens periodiek een oriënterend bodemonderzoek te laten uitvoeren, red.). Op die manier vermijden we actieve handhaving.”

De bedrijfswereld in Vlaanderen is enorm divers: van grote multinationals tot kleine kmo's. De Naeyer: “Vooral die laatsten zijn vaak moeilijk te bereiken. Daarom doen we een beroep op koepelorganisaties. Sectorfederaties als Agoria, Boerenbond en het Algemeen Boerensyn-dicaat en bodemsaneringsfondsen

als BOFAS, Tersana, Vlamef en Vla-botex hebben meestal betere contacten met de kleine kmo's dan wij. Met grote bedrijven, zoals Eandis of de haven van Zeebrugge, sluiten we samenwerkingsovereenkomsten af.” Dankzij zulke partnerschappen slaagt de OVAM erin bedrijven uit betrokken sectoren te sensibiliseren en te ondersteunen bij de uitvoering van bodem-onderzoeken en -saneringen.

degrotegrondvraag.be
ovam.be/aanpak-op-maat

“GEZONDE GROND IS INVESTERING IN DE TOEKOMST”

Sinds 2018 helpt bodemsaneringsfonds Tersana bedrijven uit de garage-, carrosserie- en landbouwmachinesector om bodemverontreiniging aan te pakken. Ook Garage Antoine uit Geraardsbergen doet een beroep op het fonds.

Enkele jaren geleden liet de Oost-Vlaamse garage een oriënterend bodemonderzoek uitvoeren. “Een stuk van ons perceel bleek verontreinigd door een overgelopen olietank. Een sanering is noodzakelijk”, zegt **zaakvoerder Benedicte Van Wonterghem.** Via mobiliteitsfederatie Traxio kwam de garage in contact met Tersana. “Zij namen de praktische kant volledig over: van het aanvragen van offertes tot de uitbetaling van subsidies.”

Tersana probeert het hele saneringsproces voor kleine garagehouders zo draaglijk mogelijk te maken. “Uit onderzoek blijkt dat de verontreiniging op ons perceel

niet zal uitbreiden. Tersana zorgt er daarom voor dat de sanering in fases verloopt. Zo kunnen we de kosten spreiden.”

Vooruitdenken

Een gezonde bodem is voor Van Wonterghem een investering in de toekomst. “We denken aan de gezondheid van mens en milieu. Bovendien biedt een bodemattest zekerheid voor wie de garage later overneemt. Onze olietank wordt nu iedere zes maanden leeggemaakt door een gespecialiseerd bedrijf. Zo voorkomen we dat er opnieuw verontreiniging ontstaat.”

“Tersana zorgt ervoor dat de sanering in fases verloopt zodat we de kosten kunnen spreiden”, zegt Benedicte Van Wonterghem.

ECODESIGN AWARDS VOOR STUDENTEN

“MET TIËRRA MAAK JE JE EIGEN BODEMVERBETERAAR”

De Ecodesign Award voor studenten in de categorie ‘Everyday life’ ging dit jaar naar het afstudeerproject van Ornella Torres Melkebeek. Binnen de opleiding Projectontwikkeling aan de UAntwerpen ontwikkelde ze Tiërra, een set voor tuinen moestuineigenaars om zelf microbiële bodemverbeteraar te maken.

Torres Melkebeek baseerde haar ontwerp op een traditionele en agrarische bodemverbeteraar. “Het gebruik van Tiërra is heel simpel”, klinkt het. “Met een collector en rijst als lokaas haal je micro-organismen uit de bodem die in de reactor worden vermenigvuldigd. Het resultaat is een verse en biologische microbiële bodemverbeteraar die op lange termijn voordeliger is dan kant-en-klare versies.”

De studente krijgt een geldprijs van 1000 euro en individuele begeleiding door Vlaanderen Circulair en Flanders DC, het aanspreekpunt voor ondernemen in de creatieve sector.

Uitdagen en inspireren

Elk jaar reiken de OVAM en Vlaanderen Circulair de Ecodesign Awards voor studenten uit. Wie het beste product ontwerpt volgens de principes van ecodesign of met een positieve maatschappelijke impact, komt als winnaar uit de bus. Door studenten uit te dagen en te inspireren, hopen de OVAM en Vlaanderen Circulair dat ze ook in hun latere loopbaan aandacht hebben voor ecodesign en circulaire economie.

ecodesign.vlaanderen-circulair.be

